

דף מט.

עין משפט א.

ח"מ סימן תיט פ"א

א. כשב"ד נזקקין לגבות לניזק מנכסי המזיק גובין מהמטלטלין תחלה^ג, ואם לא היו מטלטלין כלל או שלא מספיקים כנגד הנזק גובין מהקרקע המעולה שבנכסיו של המזיק. וכל זמן שיש מטלטלין אפי' טובין אין נזקקין לקרקע, ואפי' יש למזיק כסף מזומן יכול לפורעו במטלטלין^ד ושמין אותם כמו שהניזק יכול למוכרם מיד ובמקומו.

ב. כשמשלם מהקרקע אפי' היתה הזיבורית של המזיק טובה כעידית של הניזק, אינו מקבל ממנו כזו, אלא מגבין לו מעידית שבנכסי המזיק^ה.

דף מט:

עין משפט א.

ח"מ סימן שפ"א

ב. אם הזיקה בדברים שדרכה לעשות תמיד כמנהג ברייתה כגון בהמה שאכלה תבן או שהזיקה ברגליה או בדרך הילוכה^ו חייב לשלם נזק

ג. הרמב"ם בפ"ח מנזקי ממון וכתב ה"ה מבואר בסוגיא דשוה כסף ככסף בדף י"ד ע"ב וכן במחלוקת האמוראים בדף ז' ע"ב. ופסק כרב פפא ורב הונא בריה דרבי יהושע שם, וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפסקיו.

וכתב הסמ"ע דמסתמא ניחא למזיק לשלם במטלטלין מבקרקעות ואף אם אין המזיק לפנינו גובין לו ממטלטלין, אבל ודאי אם המזיק לפנינו וגילה דעתו דניחא ליה יותר לשלם בקרקעות והניזק רוצה דוקא מטלטלין יד המזיק על העליונה, ולא דמי למלוה ולוה, אבל הש"ך בס"ק א' השיג עליו דאין סברא לחלק בענין זה בין בע"ח למזיק, וכתב דכן דעת הרבה פוסקים וכן עיקר דיד הניזק על העליונה.

ומהרש"ל בפ"ק דבב"ק סי' ט"ז פסק דנזיקין גובין ממשועבדים אף שלא עמד בדין עדיין דיש קול וכן משמע בתוס' בדף י"ד ע"ב לפר"ת למאי דס"ל שעבודא דאורייתא, וכ"כ רי"ו והסמ"ע בסי' קי"ח סעיף ג' מיהו יש חולקין. ש"ך ס"ק א'.

ד. ויכול לתת לו בפחות שבמטלטלין, משא"כ בבע"ח בסי' ק"ח דאם יש לו מעות מחוייב לתת לו מעות וכן עיקר, מיהו היכא שהמזיק רוצה לסלקו במעות ודאי אין צריך ליתן לו מטלטלין או קרקעות שלו ופשוט הוא. ש"ך ס"ק ג'.

ה. דכתיב "מיטב שדהו ישלם" ודרשינן של זה המשלם דהיינו המזיק.

ו. בב"ק ג' ע"א ובמשנה י"ז ע"א.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

לשלם מהיפה שבנכסיו^ז שנאמר "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם".

ג. אם שינתה הבהמה ועשתה מעשים שאין דרכה לעשות תמיד והזיקה בהם, כגון שור שנגח או נשך חייב לשלם חצי נזק^ח מגוף המזיק עצמו שנאמר "ומכרו את השור החי וחצו את כספו"^ט.

ח"מ סימן תיט סעיף א
עיי' לעיל דף מט. עין משפט א

אה"ע סימן קיט סעיף ו עין משפט ב.

ד. מדינא יכול לגרש אשתו שלא מדעתה שנאמר "ושלחה" ודרשו אפי' בע"כ^י, ואפי' אם אין לו לשלם כתובתה ונדוניא אינה יכולה לעכב^כ, ותקבל גיטה ואח"כ תתבע כתובתה דאין לה דברים על הכתובה רק אחרי הגט^ל.

ה. ר"ג מאור הגולה החרים שלא לגרש אשה בע"כ ואפי' אם רוצה

ז. היינו בקרקע אבל במטלטלין כל דבר מיטב הוא. סמ"ע ס"ק ג'.

ח. שם בגמ' ב' ע"ב ובמשנה ט"ו ע"ב.

ט. והתורה מדברת בשור שוה עשרים שהזיק שור שוה עשרים והנבלה שוה עשרה שכשיחצו ויטלו כל אחד חצי החי וחצי המת נמצא שכל אחד בידו חמש עשרה, ונמצא שהניזק קיבל חצי מהנזק שלו שהוא עשרה שמחציתו חמשה, ומכיון שיכול לשלם לו בנבלה וישלים לו נמצא שהוא צריך לתת לו בנוסף לכל הנבלה ששוה עשרה יתן לו עוד חמשה מגוף המזיק.

ומשוים נלמד לשאינם שווים כשנגח שור שוה מנה לשור שוה עשרים והמיתו הנבלה שוה ארבעה הרי כל הנזק ששה עשר, ואם יתן לו כל הנבלה יצטרך להוסיף לו מחצית הנזק שהוא שמונה מגופו של המזיק. סמ"ע ס"ק ד'.

י. ממשנה יבמות קי"ד ע"ב.

כ. מהרא"ש, והח"מ כתב שיתכן דהרא"ש מדבר במום גדול, שאם לא כן מודה הרא"ש להרשב"א דלא מהני אם אין לו לשלם הכתובה, והריב"ש בסי' צ"א כתב שתקבל גיטה ואח"כ תתבע כתובתה, ולדעת הרשב"א בסי' אלף רנ"ד יכולה לעכב עד שתקבל כתובתה אם לא בגירושי' כשחייבת מדינא, כ"כ הב"ש.

ל. ומשמע מינה שהחוב של הכתובה הוא רק אחרי הגט ולפני הגט ישנו רק שיעבוד.

לתת לה כתובתה ^מ. אם לא שעברה על דת ^נ.

הגה: ו. עבר וגירשה בזה"ז בע"כ ונישאת לאחר, אינו נקרא עבריין ^ס.

ז. גירשה מדעתה ונמצא גט פסול ואינה רוצה לקבל גט שני, מגרשה בע"כ. וה"ה במקום מצוה רשאי לגרשה בע"כ כגון רעה בדעותיה ^ע. וה"ה אם נולדו בה מומין גדולים ^פ, ואם אינה רוצה מתירים לו לישא אחרת עליה ^צ.

ח. קטנה מתגרשת אף שאין לה דעה גמורה, ואפי' כשאביה קיבל קידושיה, וה"ה חרשת שנתקדשה כשהיתה פיקחת ונתחרשה מקבלת גיטה. ושוטה שאינה יודעת לשמור עצמה אסרו חכמים לגרשה שלא ינהגו בה מנהג הפקר, אלא מניחה ונושא אחרת ^ק, ומאכילה

מ. עיין בב"ש ס"ק י"ב. ובכ"ח כתב דאחר חדר"ג אם אינה רוצה לקבל גט מרצונה אינו מעלה לה מזונות, והח"מ כתב דאין דבריו ברורים ודעתו שצריך להעלות לה מזונות. ועיין בח"מ ובב"ש ריש סי' ע"ז מהרב מזרחי.

נ. הביאו הרמ"א, וצ"ע דהשו"ע השמיט חרם זה, ויתכן שסמך על מה שכתב בסי' א' סעיף י' שהחרם הוא על האלף החמישי בלבד, וא"כ אין נפקותא לדינא או שאנו לא קיבלנו חרם זה.

ס. ורע"א הביא ממהר"י מינץ דאם עבר וגירשה בע"כ הגט לאו כלום הוא, ע"ש. ומדברי הרמ"א משמע דהוי גירושין אפי' שהיו בעבירה, ועיין פ"ת ס"ק ז' בסופו וכדברי הגו"ב ודלא כמהר"ם מינץ. ועיין בנו"ב סי' ע"ה-ע"ד, פ"ב, באחד שגירש אשתו ע"י שליח בע"כ שהנו"ב כתב דהמעשה בטל שזה בעבירה, ואין שליח לדבר עבירה ופירוש אשד"ע שלא חלה השליחות והמעשה בטל, והר"י מהמבורג חלק דאין שלד"ע כלל הוא שאין האיסור מתיחס אל המשלח אבל המעשה קיים, והפ"ת דעתו כהר"י דמגורשת ע"ש.

ע. והוא ממהר"ם פאדווה. וכתב הח"מ דהתיר שם לגרשה בע"כ אם יעלה בידו לכופה, ואם לא, נחייבו בשאר כסות ועונה, ומשמע שלא התיר לשאת אחרת, וע"כ אין להתיר לו אחרת אלא ע"פ ק' רבנים, ורק במקום שמצוה לגרשה או שהיא לאו בת גירושין, אבל בשבוי' אין להתיר לו לישא אחרת, ח"מ.

פ. ועיין בסי' קי"ז.

צ. ממהר"ם פאדווה, ומשמע לשיטתו דקיל לגרשה בע"כ מחרם שלא לשאת אשה על אשתו, והנו"ב בסי' א' חולק בזה מהטעם דחרם דב' נשים קבע להם רגמ"ה זמן, אבל החרם שלא לגרשה בע"כ לא קבע לו זמן ולכן חמיר טפי.

ק. והיינו בהפריש לה כתובתה, והוא מדין התלמוד, אבל אחרי חדר"ג חייב הוא בכל חיובי ממון, וה"ה אם אינה יודעת לשמור גיטה שמדין התלמוד חייב הוא בחיובי ממון ונסתחפה שדהו, ואפי' לרמב"ם, כ"כ הח"מ וכן הסכים רע"א.

ומשקה משלה. ואין מחייבין אותו בשאר כסות ועונה ולא ברפואתה ^ר.
 וי"א דחייב במזונותיה ורפואתה ^ש. ושוטה שאינה יודעת לשמור גם את
 גיטה אינו יכול לגרשה דבר תורה. ולכו"ע חייב במזונותיה ורפואתה.

הגה: ט. עבר וגירש אשה שאינה יודעת לשמור עצמה מגורשת ^ת. והוא
 שתהיה לפחות יודעת לשמור גיטה ^א, שאם לא כן אינה מגורשת דבר
 תורה. וי"א דבאינה יודעת לשמור עצמה אפי' בדיעבד אינה מגורשת ^ב.

הגה: י. אם האשה עתים חלומה ועיתים שוטה וגירשה בעת חלימתה, שהיה
 נראה לו שתשאר כך ^א, מגורשת ^ד.

ר. ומה שהשו"ע בסי' ע' פסק דחייב ברפואתה, שם איירי בבעל שאינו רוצה לתת כתובה
 כ"כ הח"מ, ועיין שם בב"ש מה שתירץ, והיום אחר חדר"ג או מכח המנהג או השבועה
 שלא לגרשה בע"כ חייב הוא בחיובי ממון, ודינה כאינה יכולה לשמור גם את גיטה. ועיין
 בח"מ.

ש. ב"י מהרשב"א הרמ"ה והראב"ד, וכתב הרמ"א דכן עיקר. וה"ה שחייב לדעה זו גם
 בפדיונה, והב"ח כתב שהיום אחרי חדר"ג נוהגים להתיר לו לישא אחרת ע"פ התר ק'
 רבנים, ובלבד שישליש הגט והכתובה ונחייב אותו חיובי ממון, וכתב הח"מ דמה שחייב
 גם בכתובה וגם בחיובי ממון הוא משום חומר איסור חדר"ג, ומטעם שהכל עדיין נשאר
 ברשותו למעשה, עיין בח"מ.

ת. ומוציאה מביתו ואינו חייב ליטפל בה שו"ע.

א. דכתיב "ונתן בידה" יצאה שאינה יודעת לשמור גיטה שאין לה יד, ושיעור יודעת
 לשמור גיטה לדעת רש"י בקטנה כשתגיע לעונת הפעוטות, ולדעת הרי"ף אפי' לפני כן
 כשיודעת צרור וזורקתו חשיב יודעת לשמור גיטה, ובשוטה לדעת רבינו שמחה לא בעינן
 בה דעתא צילותא וכמו בקטנה. ולדעת רבינו אפרים והראב"ה דגדולה שאין בה דעת גרע
 טפי מקטנה, ובעי דעת צילותא, דקטנה אתיא לכלל דעת, ועיין בשו"ת מהרש"ל ובח"מ.

ב. ממהרי"ו. דחז"ל גזרו עליה משום גרירה, וכל שהבעל יודע שאסור ועבר וגירש יש
 להסתפק אי מקרי דיעבד, ועיין במהרי"ו סי' נ"ב ובח"מ מהו דיעבד.

ג. ומשמע דאם הוחזקה ג' פעמים שחוזרת לשטותה לא מהני, שאין כאן שנראית לו
 שתשאר כך ח"מ.

ד. ומהרי"ו בתשובה בשם הרשב"א פסק דבעתים ועתים אפי' דיעבד אינה מגורשת, אפי'
 בנראה לו שתשאר כך, וכן כתב המהרש"ל ועיין בח"מ.